

شرايط جديد کشور به خصوص با باز گشت تحریم‌ها و خروج امريکا از برجام سبب شده دولت نيز به فکر تغيير جدی در مدیریت و ساختارهای برخی وزارتخانه‌ها به خصوص وزارتخانه‌های اقتصادی بیفتد. روزهای اخیر را شاید بتوان سخت‌ترین روزهای ریاست جمهوری حسن روحانی نامید، البته اگر واقعاً این روزها سخت‌ترین‌ها باشد. در طول کمتر از شش ماه قیمت دلار نزدیک به دو برابر شده است. همین یک نکته برای انهدام تمام سرمایه اجتماعی دولت کافی است. یکی از بزرگ‌ترین طعنه‌ها به طرفداران حسن روحانی عکس‌هایی است که در زمان اعلام توافق هسته‌ای از طرفداران رئیس‌جمهور با عکس اسکناس یک دلار و اسکناس هزار تومانی منتشر شد؛ عکس‌هایی که به وضوح آرزوی نه تنها طرفداران حسن روحانی بلکه بخش اعظم جامعه را برای برگشت به شرایط قبل از سال ۹۰ نشان می‌دهد.

حالا به نظر می‌رسد این آرزو به یک سراب دور دست تبدیل شده است. قیمت ارز در بازارهاى غیر رسمی نزدیک به ۷هزار تومان افزایش یافته که نشان می‌دهد قیمت ارز نزدیک به دو برابر شده است. افزایش قیمت‌ها در سایر بازارها همچون مسکن و خودرو نیز عملاً بزرگ‌ترین دستاورد دولت را در خصوص مهار نرخ تورم به باد داده و آمارهای رسمی که از سسوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منتشر می‌شود نیز همین نکته را تأیید می‌کند. حالا سؤال این است که تدبیر دولت برای مقابله با چنین شرایطی چیست؟

■ **دولت شرایط فعلی کشور را قبول کند**

جداً از اینکه دولت نیز تلاش فراوانی برای حل این موضوع به خرج می‌دهد، اما متأسفانه بیرون‌دادن چندان در زندگی مردم مشهود نیست. شاید مهم‌ترین اقدام تصمیمات دولت که با مشارکت سایر قوا اتخاذ می‌شود مربوط به جلسات سران قوا باشد که اولین تصمیم جدی آن حذف ارائه دلار ۴هزارو ۲۰۰ تومان برای کالاهای ضروری باشد. جالب این است که موضع رئیس‌جمهور در اغلب موارد نیز تهاجمی است و شرایط روانی کشور را عامل چنین اتفاقاتی معرفی می‌کند. اما موضع بی در افطاری رئیس‌جمهور با رسانه‌هایبان شد، آنتنجان بازارب بدی در بین رسانه‌های عمومی پیدا کرد که محمود واعظی رئیس دفتر رئیس‌جمهور در گفت و

گویی به توضیح مواضع رئیس‌جمهور پرداخت.

واعظی با اشاره به اینکه برخی افراد بدون اینکه اطلاعاتشان کامل باشد و از شرایط کشور و جامعه

آگاه باشند فکر می‌کنند کشور در شرایط قبل از تحریم امریکاست و همه آنچه در ذهن داشتند را مطرح می‌کنند، خاطر نشان کرد:نظر رئیس‌جمهور این است که بدانیم الان با برخی محدودیت‌ها از سوی امریکا مواجه هستیم و باید بتوانیم در داخل کشور انسجام، وحدت و هماهنگی قوای سه گانه را دنبال کنیم تا مسائل مان را حل و فصل کنیم.

از سسوی دیگر باید بتوانیم محدودیت‌ها و توانایی ما را به نحوی در دست به مردم منتقل کنیم چراکه مردم خوبی داریم که همراه ما هستند. این سخنان واعظی به رغم اینکه باز هم به نوعی تکرار مواضع رئیس‌جمهور است اما نکته‌ای در دل خود دارد که از حقیقت دور نیست. شرایط کشور پس از لغو برجام و بازگشت تحریم‌ها مانند گذشته نیست. اما سؤال اساسی این است که آیا دولت نیز به این نکته پی برده که شرایط فعلی همانند گذشته نیست و باید تغییرات جدی در مدیریت فعلی اعمال شود؟

■ **اقتصادی‌ها در اولویت هستند**

به نظر می‌رسد پاسخ به این سؤال مثبت است. اخباری که از دولت می‌رسد و به بیرون درز کرده نشان از آگاه باشند فکر می‌کنند کشور در شرایط قبل از تحریم امریکاست و همه آنچه در ذهن داشتند را مطرح می‌کنند، خاطر نشان کرد:نظر رئیس‌جمهور این است که بدانیم الان با برخی محدودیت‌ها از سوی امریکا مواجه هستیم و باید بتوانیم در داخل کشور انسجام، وحدت و هماهنگی قوای سه گانه را دنبال کنیم تا مسائل مان را حل و فصل کنیم. از سسوی دیگر باید بتوانیم محدودیت‌ها و توانایی ما را به نحوی در دست به مردم منتقل کنیم چراکه مردم خوبی داریم که همراه ما هستند. این سخنان واعظی به رغم اینکه باز هم به نوعی تکرار مواضع رئیس‌جمهور است اما نکته‌ای در دل خود دارد که از حقیقت دور نیست. شرایط کشور پس از لغو برجام و بازگشت تحریم‌ها مانند گذشته نیست. اما سؤال اساسی این است که آیا دولت نیز به این نکته پی برده که شرایط فعلی همانند گذشته نیست و باید تغییرات جدی در مدیریت فعلی اعمال شود؟

■ **اقتصادی‌ها در اولویت هستند**

به نظر می‌رسد پاسخ به این سؤال مثبت است. اخباری که از دولت می‌رسد و به بیرون درز کرده نشان از

پاسخ

سرورس سیاسی، ۸۸۴۹۸۴۳۶

سونامی تغییر در ساحل دولت دوازدهم

روحانی هم متوجه ناکافی بودن تلاش‌های دولت برای بهبود وضعیت موجود شده است

تغییرات جدی در هیئت دولت و ساختار مدیریتی

مدیران ارشد حسن روحانی دارد، البته ضرورت تغییر در این حوزه نکته‌ای بوده که از مدت‌ها پیش عده‌ای از منتقدان بر آن تأکید کرده بودند. با این وجود لغو برجام و مشکلات موجود در بخش اقتصادی کشور که به تدریج خود را در بخش‌هایی همچون مسکن نشان می‌دهد، رئیس‌جمهور را به این جمع بندی رسانده که باید به تغییرات گسترده تن بدهد. طبیعی است که تغییر در دولت هزینه‌های خاص خود را داشته باشد. وزرای جدید بدون شک باید از سد مجلس بگذرند و در شرایطی که اوضاع اقتصادی کشور بسیار انتقادآمیز است، برنامه وزرای پیشنهادی باید بسیار حساب‌شده‌تر از قبل باشد.

در این میان وزارتخانه‌هایی که بوی تغییر بیش از بقیه از آنها استشمام می‌شود نیز مربوط به حوزه اقتصادی هستند؛ وزارتخانه‌هایی که اغلب در دولت

آخر دهم در ساختار دولت جای گرفته‌اند.

■ **چه وزارت‌تخانه‌هایی مشمول تغییر می‌شوند**

یکی از وزارتخانه‌هایی که به احتمال زیاد باز هم به ساختار داخلی دولت باز می‌گردد، وزارت بازرگانی

جوان

روزنامه جوان | شماره ۵۴۰۱

اصلی انتقادات فراوان نسبت به مدیریت دولت در حوزه مسکن مهر بوده است. یکی از مهم‌ترین دلایل اعتراضات در دی ماه سال گذشته نیز بحث مسکن مهر و عدم تکمیل واحدهای آن بوده است. وزارت مسکن نیز در اواخر دولت دهم با وزارت راه و ترابری ادغام و وزارت راه و شهرسازی به وجود آمد، البته در این میان عباس آخوندی وزیر فعلی نیز اعلام کرده که بسا این تکلیفک موافق است، هر چند احتمال اینکه به زودی با شکست پروژه خرید هواپیمایهای ایرباس و بوئینگ آخوندی به طور کامل از صحنه وزارت کنار بکشد نیز وجود دارد؛ دستاوردی که به دلیل کناره‌گیری امریکا از

وزارتخانه دیگری که به احتمال زیاد در رأس آن تغییراتی به وجود خواهد آمد، وزارت بهداشت خواهد بود. حسن قاضی زاده‌هاشمی مدت هاست سکوت اختیار کرده است و برخلاف گذشته از حضور رسانه‌ای چشمگیری وی خبری نیست. از سوی دیگر اخباری در رسانه‌ها منتشر می‌شود که حاکی از قهر وی با روحانی و عدم حضور در هیئت دولت است. منشأ این اخبار هر چه باشد، دستگاه سلامت کشور به دلیل در پیش بودن تحریم‌های امریکایی با چالش‌های جدی روبه روست.

در صورتی که این اتفاق روی دهد، فشار سنگینی از لحاظ روانی بر کشور تحمیل می‌شود که به هر صورت ممکن باید از آن جلوگیری شود. به احتمال زیاد حسن روحانی برای جلوگیری از به‌وجود آمدن چنین وضعیتی به دنبال تغییر در رأس این وزارتخانه خواهد بود. در این میان اخبار جدی از احتمال استیضاح مجدد ربیعی وزیر کار به گوش می‌رسد. ربیعی سال گذشته و در آخرین هفته فعالیت مجلس شورای اسلامی در سال ۹۶ توانست بار دیگر رای اعتماد را از نمایندگان مجلس بگیرد، اما این بار ممکن است که روحانی مجبور شود وزیر

دولتی را به مجلس برای وزارت کار معرفی کند. ■ **ضرورت تغییر جدی در سیاست‌های دولت**
دولت باید برای شرایط جدید کشور آماده شود و شکی در این باره نیست. تغییر وزرای کابینه نیز می‌تواند قدمی مثبت باشد، با این حال آنچه مهم است، تغییر در سیاست‌های کلی و توجه به اقتصاد مقاومتی است. در غیر این صورت تغییر در مدیران ارشد کوچک‌ترین فایده‌ای برای دولت نخواهد داشت و مشکلات موجود با شدت بیشتری ادامه پیدا خواهد کرد. شاید زمان آن شده است که دولت روحانی با دقت بیشتری به سخنان منتقدان و دلسوزان کشور گوش بدهد.

این وزارتخانه در دولت دهم با ادغام با وزارت صنایع و معادن و تشکیل وزارتخانه جدیدی به نام وزارت صنعت و تجارت منحل شد، اما به نظر می‌رسد با نوسانات جدید قیمت‌ها و به خصوص حساس تر شدن روند واردات و صادرات به کشور بار دیگر باید این وزارتخانه احیا شود، البته در این میان تشکیل این وزارتخانه با مشکلاتی نیز روبه رو است، به عنوان مثال تکلیف گمرک در این گمرک با وزارت سازمان توسعه تجارت ادغام شود. میان نامشخص است و گویا قرار است کل مجموعه گمرک با وزارت سازمان توسعه تجارت ادغام شود. مهم‌ترین گزینه برای ریاست بر این وزارتخانه محمد شریعتمداری وزیر فعلی صنعت، معدن و تجارت است.

وزارت مسکن از جمله وزارتخانه‌هایی که بازگشت آن به ساختار دولت حتی به نظر می‌رسد، به خصوص آنکه بازار مسکن از سال ۹۲ و دقیقاً با روی کار آمدن دولت روحانی در روکدی همه جانبه به سر می‌برد و تاکنون هر راهکاری برای خروج آن از این وضعیت بی نتیجه بوده است.

تاتمام ماندن پروژه مسکن مهر نیز یکی از دلایل

درباردار خانزادی خبر داد

جدیدترین ناوشکن ایرانی با نام «دنا» می‌آید

فرمانده نیروی دریایی ارتش تصریح کرد: زبردربایی «فاتح» نیز که اولین زبردربایی کلاس متوسط ساخت جمهوری اسلامی ایران است به زودی رونمایی خواهد شد. درباردار خانزادی به روند تعمیرات ناوشکن دماوند نیز اشاره کرد و افزود: به کار تعمیرات ناوشکن دماوند هم همانطور که قول داده‌ام تا پایان سال تمام خواهد شد و این شناور کمتر از دو سال دیگر به توانایی‌های قبل خود و حتی بیشتر دست می‌یابد.

به گزارش فارس، ناوشکن دماوند در ماههای اخیر در اسکله بندر انزلی دچار سانحه شد و آسیب‌های شدیدی به آن وارد آمد. فرمانده نیروی دریایی ارتش همچنین خاطر نشان کرد: تمامی این اقدامات به رغم تحریم‌های همه جانبه و در لیبک به فرمان رهبری مبنی بر شائب مضاعف در تقویت توانمندی‌های دفاعی، به دست متخصصان داخلی صورت گرفته است.

فرمانده نیروی دریایی ارتش از الحاق ناوشکن «دنا» به ناوگان جنوب تا پایان آذرماه خبر داد. امیر دریادار حسین خانزادی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در گفت‌وگو با فارس، از نامگذاری جدیدترین ناوشکن ساخته شده برای نداجا به نام «دنا» خبر داد و گفت: این ناوشکن که توسط سازمان صنایع دریایی وزارت دفاع ساخته شده، به زودی به ناوگان دریایی ارتش در آب‌های جنوب کشور ملحق خواهد شد. وی جزئیات بیشتری از مشخصات ویژگی‌های این ناوشکن اعلام کرد ولی گفت: «دنا» جدیدترین شناور ساخته شده از کلاس موج است. از جمله در ناوگان جنوب و «دماوند» در ناوگان شمال نداجا هستند که به نظر می‌رسد ناوشکن جدید نیز تا حدود زیادی به آنها شبیه باشد. به گفته دریادار خانزادی، کار ساخت ناوشکن «سهند» نیز با انجام تست‌های دریایی رو به پایان بوده و تا پایان آذرماه سال جاری به همراه ناو «دنا» عملیاتی خواهد شد.

نماینده کلیمیان: FATF روشی دیپلماتیک برای تأمین منافع استکبار است

موضوع به هیچ وجه در جهت منافع ملی ما نیست و نمی‌تواند کمکی به حل مشکلاتمان چه از نظر اقتصادی و چه در زمینه‌های دیگر داشته باشد.

نماینده یهودیان ایران در مجلس شورای اسلامی اظهار داشت: وقتی که خود امریکا بزرگ‌ترین تأمین کننده مالی بزرگ‌ترین منبع تروریسم دولتی در دنیا یعنی رژیم صهیونیستی است این قوانین در مبارزه با پولشویی و مبارزه با تروریسم چه معنی‌ای می‌دهد، وقتی که سردمدار اصلی استکبار حتی تحمل مجامع ظاهری حقوق بشری را هم ندارد و برای دفاع از ناقضان حقوق بشر همانند رژیم صهیونیستی و عبرستان سعودی از مجامع حقوق بشری خارج می‌شود اینگونه

سروری:

تیم اقتصادی دولت هر چه زودتر ترمیم شود

نیست. سروری با بیان اینکه وضعیت برخی اقتصاد کشور با خروج امریکا از برجام شرایط متزلزل‌تری را تجربه می‌کند، خاطر نشان کرد: متأسفانه مسئولان دولتی پس از خروج امریکا از برجام به جای اتخاذ تصمیمی قاطع، به دنبال ادامه برجام با کشورهای اروپایی هستند. دبیر کل جمعیت رهپویان انقلاب اسلامی: اعداد و ارقام مختلفی که از حجم قاچاق کالا توسط دستگاه‌های ذی‌ربط منتشر می‌شود، نشان می‌دهد دستگاه‌های دولتی متولی مبارزه با قاچاق، در شناخت مبادی ورود کالای قاچاق و نحوه مبارزه با آن برنامه مشخصی ندارند. به اعتقاد سروری، تنها راه حل دولت برای سرسامان دادن به وضعیت اقتصاد کشور، ترمیم تیم اقتصادی کابینه در سریع‌ترین زمان ممکن و سیردن مسئولیت‌ها به چهره‌های جوان و باتalگیزه است.

دنیای مجازی

■ **پاسخ به شایعات در خصوص ویلای ولایتی**

پس از ماجرای ویلای سرلشکر حسن فیروزآبادی که با واکنش زیادی از سوی کاربران همراه بود، حالا خبری در خصوص اینکه سال‌هاست خانه ۳هزار متری مسافره‌ای در منطقه سعدآباد به رایگان در اختیار علی‌اکبر ولایتی قرار گرفته در فضای مجازی منتشر شده و کاربران با ایجاد شفاف‌سازی در شبکه‌های اجتماعی از مقامات رده بالا می‌خواهند در این خصوص شفاف‌سازی صورت گیرد. به همین منظور وحید شورایی دبیر یک تشکل عدالتخواه دانشجویی با انتشار پستی در صفحه توئیتر خود جزئیاتی از وضعیت ویلای ولایتی را منتشر کرد. او در پست خود به این موارد اشاره کرد که: «ماجرای ویلای سعدآباد دکتر ولایتی را بررسی کردیم:

۱ – ویلا ۳هزارمتر نیست و هزار متر است که ۴۰۰ متر آن حسینیه است.
۲ – ایشان اصالتاً بچه شمرن هست و از قبل انقلاب شمال تهرونی بوده
۳ – ویلا را با فروش خانه خود از بنیاد شهید خریده و مابقی را پول داده و در نتیجه مالک آن است و تصرف نیست.»

■ **درس‌ها و عبرت‌های یک نامه**

علیرضا زاکانی نماینده سابق مجلس با انتشار پستی در اینستاگرامش نسبت به ماجرای ویلای فیروزآبادی واکنش نشان داد.

در پست زاکانی آمده است: به اعتبار مرقومه آقای دکتر فیروزآبادی ۲۳ سال مینمی یک هکتاری مخروبه! در یکی از بهترین نقاط بیلابقی با کمترین امکانات، به عنوان دفتر سری! ایشان مورد استفاده قرار گرفته بود. تعدادی از دانشجویان عدالتخواه به این شرایط اعتراض کردند. ستاد اجرایی حضرت امام که با دویار دستور رهبر معظم انقلاب اسلامی برای تخلیه این مکان با تعارف برخورد کرده بود سه روز پیش به دستگاه قضایی شکایت کرد، همان روز دستور قضایی برای تخلیه مکان مورد نظر صادر شد و بلافاصله نیروی انتظامی آن را ابلاغ کرد و فردای روز ابلاغ حکم قضایی نیز ملک مورد نظر به بیت‌المال برگشت.

برخی از درس‌ها و عبرت‌های گرفته شده در این خصوص به نظر عبار تند از:
۱ – وقتی آتش به اختیاری نیروهای انقلابی با دقت و بررسی درست انجام پذیرد حتماً در اصلاح امور مؤثر خواهد بود
۲ –سال‌ها مواجهه تعارف‌آمیزانه ستاد اجرایی با دستور رهبری معظم انقلاب اسلامی در بی نداشت و نشان داد صیانت از بیت‌المال با مماشات سازگار نیست و تنها شکایت قضایی ستاد اجرایی به دور از تعارفات مضر نتیجه‌بخش شد
۳ – اقدام بهنگام دستگاه قضایی و نیروی انتظامی پس از شکایت و در کسری از روز هم تحسین برانگیز بود و هم نشان داد در صورت وجود اراده برخورد می‌توان مشکلات و معضلات را به فوریات اصلاح نمود
۴ – اهمیت تحقق اراده مجلس شورای اسلامی در پیگیری و تصویب طرح اعاده اموال نامشروع از مسئولان مجدداً رخ‌نمائی نمود و وظیفه سنگین جوانان انقلابی و دستگاه‌های نظام اسلامی را برای مطالبه تسریع در تصویب و اجرایی شدن این قانون گوشزد نمود.

خبر

رئیس مجمع تشخیص مصلحت:

راه مقابله با دشمن، خدمت به مردم است

راه مقابله با شیطنت‌های دشمنان، انسجام و هم‌افزایی، رصد دقیق شرایط و هوشیاری در قبال توطئه‌هاست، به گزارش ایرنا، آیت‌الله سیدمحمد هاشمی شاهرودی رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام در جلسه دپروز این مجمع با تجلیل از حضور حماسی و باشکوه ملت بزرگ ایران در راهپیمایی روز قدس گفت: برنامه‌ها و مراسم مختلف معنوی در ایام ماه مبارک رمضان، به ویژه راهپیمایی روز قدس اسمال باشکوه‌تر از گذشته برگزاشد که بیانگر عمق اعتقاد و تعلق خاطر مردم عزیزمان به آرمان‌ها و ارزش‌های متعالی انقلاب و راه پرافتخار امام راحل عظیم‌الشأن است.

وی در ادامه با اشاره به اقدام اخیر امریکا در خروج از برجام گفت: رئیس‌جمهوری امریکا چهره‌ای نامتعادل و ترسو است که سعی دارد با رویکرد تاجرمانانه و فسادسازی‌های کاذب از قبیل ایران‌هراسی، مطامع مالی و اقتصادی خود را در منطقه دنبال کند در حالی که اینگونه رفتارهای غیرمعمول در قبال معاهدات بین‌المللی، اعتبار این کشور را بیش از پیش مخدوش کرده و موجب بی‌اعتمادی جهانیان به امریکا شده است.

رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام افزود: ملت ایران در بصیرت و هوشیاری بی‌نظیر هستند و بی‌تردید با روحیه مقاومت و ایستادگی بر ارزش‌های خود، ترامپ را مانند اسلاف خود با شکست مواجه می‌سازند. وی وحدت و تبعیت از رهبری و تلاش شبانه‌روزی را وظیفه مهم مسئولان کشور در شرایط کنونی دانست و افزود: راه مقابله با شیطنت‌های دشمنان، انسجام و هم‌افزایی، رصد دقیق شرایط، هوشیاری در قبال توطئه‌ها و اهتمام هرچه بیشتر بر ارائه خدمت به مردم عزیز به ویژه حل معضلات و مشکلات اقتصادی و معیشتی است.

مسکن رضایی دبیر مجمع تشخیص مصلحت نظام در ادامه این جلسه با ارائه گزارشی از فعالیت کمیسیون‌های مجمع و هیئت عالی نظارت از برنامه‌ریزی برای تدوین و پیشنه‌ها هشت عنوان سیاست‌های کلی در دوره فعلی مجمع خبر داد و افزود: در بحث نظارت بر سیاست‌های کلی به عنوان وظیفه‌ای که از سوی رهبر معظم انقلاب به مجمع تشخیص مصلحت محول شده است.

وی افزود: هیئت عالی نظارت در گام اول با لحاظ اولویت‌های موجود، نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی را تصویب کرده و تاکنون طی هشت جلسه این موضوع را مورد بررسی قرار داده است.

دبیر ستاد حقوق بشر قوه قضائیه:

احکام قضایی فاجعه منابه زودی صادر می‌شود

دبیر ستاد حقوق بشر قوه قضائیه با بیان اینکه رسیدگی به پرونده فاجعه منسا ادامه دارد، گفت: به زودی احکام قضایی صادر می‌شود. محمدجواد لاریجانی در گفت‌وگو با خبرگزاری صداوسیما، درباره آخرین وضع پرونده حادثه منا افزود: این پرونده همچنان مفتوح است و رسیدگی‌ها ادامه دارد. وی گفت: از آنجا که این پرونده مربوط به مسائل بیرون مرزهای ماست و به خصوص در کشور عربستان سعودی که سیستم قضایی بسیار لغزنده‌ای دارد و قابل اعتماد نیست، رسیدگی‌ها دشوار است. لاریجانی ادامه داد: سال ۹۴ جنایتی بزرگ در مناتفاق افتاد اما متأسفانه همچون سایر جنایت‌هایی که در منطقه رخ می‌دهد، در حال گذار است. وی گفت: ما در قوه قضائیه اعلام شایگان این پرونده رسیدگی کردیم، برای آنها پرونده تشکیل دادیم و این رسیدگی ادامه خواهد داشت و ان‌شاءالله در آینده نه چندان دور احکام قوه قضائیه صادر می‌شود.

دبیر ستاد حقوق بشر قوه قضائیه تأکید کرد: ما نمی‌توانیم برای رسیدگی این پرونده صبر کنیم اما این پرونده باید در مسیر بین‌المللی پیگیری شود و علت عدم حصول نتیجه تا امروز، آلودگی دستگاه‌های امنیتی، قضایی و سیاسی کشورهای دیگر است.

فاجعه منسا مرگبارترین حادثه در حج تمتع سال ۹۴ بود که به کشته و مفقود شدن بیش از ۷هزار تن از اتباع غیرنظامی؛ زائرانی از ۳۹ کشور جهان در این حادثه کشته، مفقود یا زخمی شدند و مقامات عربستان پس از گذشت حدود سه هفته از حادثه، تعداد رسمی جان‌باختگان (۷۱هزارو ۲۷۷ نفر اعلام کردند. بسته گذرنامه شماره ۲۰۴ و ازدحام جمعیت، دلیل اصلی وقوع این حادثه اعلام شد و بر اساس آخرین آمار منتشر شده، شمار زائران شهنا و مجروحان ایران از همه کشورهای دیگر بیشتر بود. از آن تاریخ تاکنون پرونده‌های متعددی در ایران و مجامع بین‌المللی تشکیل شده است و پیگیری‌های حقوقی و قضایی ادامه دارد.